
להבין את התפלה

A Look At the Sources and Structure of the Prayers in the סידור

מוסף שמונה עשרה לראש השנה

מוסף שמונה עשרה לראש השנה

None of the משניות provide a detailed description of שמונה עשרה except for the משנה in תענית א' מסכת תענית דף טו', עמ' א' (see Appendix) that portrays the שמונה עשרה of a מוסף שמונה עשרה in ראש השנה מסכת ציבור and the following משנה in ראש השנה לראש השנה:

משנה מסכת ראש השנה פרק ד', משנה ה'—סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל עמהן מלכיות ואינו תוקע; קדושת היום ותוקע; זכרונות ותוקע; שופרות ותוקע; ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים, דברי רבי יוחנן בן נורי. אמר ליה רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר? אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע; זכרונות ותוקע; שופרות ותוקע; ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים.

Translation: Mishnah. The order of the Brachos in the Mussaf Shemona Esrei is as follows: the leader says the Bracha of the patriarchs, that of mightiness and that of the sanctification of the name and includes Malchiyos, the kingship-verses with them and does not sound the Shofar. He then says the Bracha of the sanctification of the day and sounds the Shofar; Zichronos, the remembrance-verses and sounds the Shofar, and Shofaros, the shofar-verses and sounds the Shofar; and he then says the Bracha of Avoda, the temple service, the one of thanksgiving and the Bracha of the Kohanim. That represents the view of Rabbi Yochanan ben Nuri. Said Rabbi Akiva to him: if he does not sound the Shofar for the kingship-verses, why does he say the kingship-verses? Therefore the rule is as follows: he says the Bracha of the patriarchs and of the mightiness and of the sanctification of the name, and says the kingship-verses along with the sanctification of the day and sounds the Shofar; then he says the remembrance-verses and sounds the Shofar, and the Shofar-verses and sounds the Shofar. Then he says the Bracha for the temple service, the thanksgiving Bracha and the Bracha that contains the blessing of the Kohanim.

The wording of the משנה does not limit the recital of this version of שמונה עשרה to תפלת מוסף בעל המאור. The תפלת מוסף of שמונה עשרה in ראש השנה was the text of שמונה עשרה for all the prayer services on ראש השנה:

בעל המאור מסכת ראש השנה—ח' ואני אומר כי משורש ההלכה אין בר"ה שבע ברכות אלא תשע הן ולעולם בין כערבית בין כשחרית בין כמוסף בין במנחה כמו שתראה בפרק תפלת השחר הני י"ח כנגד מי הני שבעה לשבתא כנגד מי הני תשע ברכות לר"ה כנגד מי? נרא' לנו מכאן שאין לנו לחלוק בתשע ברכות ככל תפלות היום כמו שאין לן לחלוק בי"ח של חול ובשבע של שבת. ואע"פ שאין תוקעין אלא במוסף כדתנן העובר לפני התיבה בי"ט של ר"ה השני מתקיע, הא לענין ברכות זה וזה שוין.

1. This note is found on the last page of the commentary of the בעל המאור to ראש השנה.

Translation: In my opinion, the initial version of Shemona Esrei for all the Tefilos of Rosh Hashonah did not consist of seven Brachos but was made up of nine Brachos. That version was recited as part of Tefilas Arvis, Shacharis, Mussaf and Mincha. I reached that conclusion from the following excerpt found in the chapter entitled: Tefilas Ha'Shachar (Maseches Brachos): why do we recite 18 Brachos as part of the daily Shemona Esrei, seven Brachos as part of the Shabbos Shemona Esrei and nine Brachos as part of the Rosh Hashona Shemona Esrei. That excerpt does not distinguish between the Tefilos of Rosh Hashonah. In other words, we should be reciting nine Brachos in Shemona Esrei as part of every Tefila on Rosh Hashonah just as we never deviate from reciting 18 Brachos as part of the daily Shemona Esrei and we never deviate from reciting seven Brachos as part of the Shabbos Shemona Esrei. Although we do not sound the Shofar except during Mussaf Shemona Esrei on Rosh Hashonah that fact does not diminish that Shemona Esrei in all the Tefilos of Rosh Hashonah should contain the same number of Brachos.

That the מוסף שמונה עשרה in משנה ראש השנה provides a detailed description of מוסף שמונה עשרה of ראש השנה is one reason to view מוסף שמונה עשרה of ראש השנה as being unique. So is the fact that it is the longest שמונה עשרה that we recite during the course of the year. Nevertheless, four other features of that שמונה עשרה truly make it unique:

1. The role that שופרות, מלכיות, זכרונות and ברכות of פסוקים play in the ברכות of פסוקים. We include ten פסוקים in each of those ברכות; three from the תורה, three from כתובים, three from the נביאים and we close with one additional פסוק from the תורה. To appreciate the uniqueness of reciting פסוקים as part of the ברכות of שמונה עשרה, ask yourself the following question: how many complete פסוקים do we recite as part of the daily שמונה עשרה? Answer: none.
2. That we interrupt the recital of שמונה עשרה in order to perform a non-verbal act of prayer; i.e. תקיעת שופר. Initially, תקיעת שופר was performed during the recital of the silent שמונה עשרה after each of the ברכות of זכרונות, מלכיות, שופרות and ברכות. That practice is still followed in some synagogues. Each one present waits after finishing each of those ברכות until the בעל תוקע performs תקיעת שופר. In other synagogues, תקיעת שופר is performed during חזרת הש"ץ. On no other occasion during the year is either the silent שמונה עשרה or חזרת הש"ץ interrupted by a similar non-verbal act of prayer.
3. We combine ברכות in שמונה עשרה, not once but twice; once by combining the ברכה of קדושת היום with the ברכה of מלכיות and once by combining the ברכה of קדושת השם with the ברכה of מלכיות. We do so twice in order to be in compliance with both the opinion of רבי יוחנן בן נורי and the opinion of רבי עקיבא found in the משנה cited above. In no other version of שמונה עשרה that we recite during the year do we combine ברכות. Why do we combine ברכות in שמונה עשרה of מוסף שמונה עשרה of ראש השנה? In truth, we should be reciting ten ברכות in שמונה עשרה of מוסף שמונה עשרה of ראש השנה-the seven that

we usually recite as part of מוסף שמונה עשרה on a יום טוב plus the three special ברכות that we add for ראש השנה, זכרונות-ראש השנה, שופרות and מלכיות. How did חז"ל magically convert ten ברכות into nine? By combining ברכות. Why is it necessary to recite only nine ברכות? Because חנה, whose תפלה was answered, referred to G-d's name nine times in her תפלה. (See Appendix for the source in the גמרא). The nine ברכות that we recite are meant to correspond to each of the times that חנה mentioned G-d's name. (Note - her תפלה is read as part of the הפטרה for the first day of ראש השנה.)

4. We change the התימת הברכה for three ברכות in מוסף שמונה עשרה of ראש השנה. We change the התימת הברכה of הא-ל הקדוש to המלך הקדוש. We amend the התימת הברכה in the fourth ברכה to read: מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון in place of מקדש ישראל והזמנים. Lastly, in many synagogues that follow מנהג אשכנז, they modify the התימת הברכה of שים שלום from עמו ישראל בשלום to עושה המברך את עמו ישראל בשלום.

Let us now examine each of those unique features found in מוסף שמונה עשרה of ראש השנה beginning with the last issue.

1. *Changing the התימת הברכות*

Why are the התימות הברכות of הא-ל הקדוש and המברך את מקדש ישראל והזמנים, modified in many Ashkenazic communities? Explaining the change in the התימת הברכה of הא-ל הקדוש to המלך הקדוש is not difficult nor is it hard to provide the basis for modifying the התימת הברכה of מקדש ישראל והזמנים to מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון. A challenge is posed in presenting the grounds for changing the התימת הברכה of עמו ישראל בשלום to עושה השלום. The change from הא-ל הקדוש to המלך הקדוש and the change from מקדש ישראל והזמנים to מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון can easily be explained because both modifications are based on a rule that concerns ברכות; i.e. כל הברכות אחר חיתומיהן. (See Appendix for the source in the גמרא). That rule is interpreted in one of two ways-that you must mention words that are included within the התימת הברכה just before the התימת הברכה and that each התימת הברכה must reflect the theme of the ברכה. Since we add פסוקים of מלכיות to the third ברכה of שמונה עשרה, we must include a reference to the theme of מלכיות within the התימת הברכה of the third ברכה of שמונה עשרה. That is why we change the התימת הברכה from הא-ל הקדוש to המלך הקדוש. Similarly we add פסוקים of מלכיות to the fourth ברכה of שמונה עשרה. As a result, we

must include the theme of מלכויות within the חתימת הברכה of the fourth ברכה of שמונה מלך על מקדש ישראל והזמנים. Therefore, we change the חתימת הברכה from מלך על מקדש ישראל והזמנים to מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון.

When חז"ל modified those two חתימות הברכה they were careful not to violate a second rule of ברכות; i.e. אין חותמין בשתיים - we do not recite a closing ברכה in which we enunciate two distinct themes (See Appendix for the source in the נגמרא). If you pay close attention to the wording of the ברכות of המלך הקדוש and מלך על כל הארץ מקדש, you will notice that the theme of מלכויות was included but not as a distinct theme. Instead, חז"ל blended the additional theme of מלכויות into the ברכות. In the case of המלך הקדוש, חז"ל simply changed the description of G-d from האל to המלך. In the case of מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון, the theme of מלכויות was added as an adjective describing G-d.

Our explanation for the changes to the ברכות of האל הקדוש and מקדש ישראל והזמנים cannot serve as the basis for חז"ל modifying the חתימת הברכה of שים שלום from המברך שים שלום to עושה השלום את עמו ישראל בשלום. While we do add זכרונות to the ברכה of שים שלום by including the words: בספר חיים, ברכה ושלום, ופרנסה טובה, נזכר ונכתב לפניך, לחיים טובים ולשלום, no part of that addition adds a new theme to the ברכה. The theme of the ברכה of שים שלום is ברכת כהנים and the ברכה acts as a substitute for ברכת כהנים. The words that we add to the ברכה beginning with בספר חיים are already subsumed within the words of ברכת כהנים. Therefore the addition of the paragraph of בספר חיים did not add a new theme to the ברכה. If the theme of the ברכה did not change, then what spurred the practice of modifying the חתימת הברכה of שים שלום?

Let us begin our analysis by establishing that Sephardim do not change the חתימת הברכה of שים שלום from המברך את עמו ישראל בשלום to עושה השלום while Ashkenazim have a long history of modifying the ברכה:

פירושי סידור התפילה לרוקח² [קל] מלוך על כל העולם עמוד תרנה-ואין אומרים מראש השנה עד יום הכפורים המברך את עמו ישראל בשלום, לפי כביכול אינו יכול לברכם כי

2. Rabbi Elazar of Worms (the Rokeach) was born in Magentzia circa 4920 (1160 CE). He received his early Torah education from his father, Rabbi Yehuda bar Klonimus (Ribak of Magentzia); subsequently he moved to Metz, where he studied under Rabbi Eliezer, the author of the Yereim. Later, he moved to Shpera, where he studied under his primary teacher Rabbi Yehuda bar Klonimus bar Meir, the author of Yichusei Tanaim VaAmoraim (Ribak of Shpera, apparently not related). In Shpera he was educated in the hidden Torah by his relative Rabbi Yehuda HaChassid, whom he stayed in Regensburg for a period of time. He lost his wife and children during the Crusades, and he himself and many of his students were badly wounded. Rabbi Elazar died in Worms at the end of the fifth millenium (circa 4990 - 1230 CE), and was buried there. (Bar Ilan Digital Library)

להבין את התפלה

במקום משפט אין צדקה, אך אומ' עושה השלום, שאע"פ שעושה משפט יש שלום בעולם, דכתי' (דהי"א טז, ל') חילו מלפניו כל הארץ אף תכון תבל כל תמוט.

Translation: We do not say the Bracha of Ha'Mivarech Es Amo Yisroel Ba'Shalom in Shemona Esrei beginning on Rosh Hashbonah and continuing until after Yom Kippur because in theory during those days G-d cannot provide us with a blessing. If G-d is engaged in judging us, we cannot expect G-d to show us compassion. Instead we say: Oseh Ha'Shalom. Although G-d is engaged in judging us, G-d can still provide peace to the world, as it is written: Tremble before Him, all the world; the world shall remain stable, that it not be moved.

מחזור ויטרי סימן שמז-בספר חיים טובים. ברכה. ושלום ופרנסה טובה. נזכר ונכתב לפניך אנו וכל עמך בית ישראל לחיים טובים לברכה לשמחה ולשלום. ברוך אתה י-י עושה השלום:

ספר מהרי"ל³ (מנהגים) סדר תפילות של ראש השנה-מה שאנו אומרים בר"ה עושה השלום ובשאר ימות השנה [ה]מברך את עמו ישראל בשלום, לפי שעושה בנימט' ספרא"ל והוא מלאך הממונה על הכתיבה, ואנו מזכירין אותו עתה שיכתוב אותנו לחיים טובים ולשלום.

Translation: Our practice of changing the ending Bracha of Sim Shalom to Oseh ha'Shalom on Rosh Hashbona while during the remainder of the year we say: Ha'Mivarech Es Amo Yisroel Ba'Shalom is based on the Gematria of the words: Oseh Ha'Shalom. The Gematria equals the name: Safra'El. He is the angel who is in charge of keeping records in Heaven. We want to make references to him on Rosh Hashbona in order to egg him on to record us as having been rewarded with a good and peaceful life.

Now that we have established that the change in the **חתימת הברכה** of **שום שלום** is based on strong Halachic authority, we can begin to examine the change from a historical perspective. The explanation I am about to present was offered by Professor Lawrence Schiffman, former chairman of the Jewish Studies Department at New York University, who retired from that position and who then became Provost at Yeshiva University. He provided this explanation during a six week lecture series he delivered on the Talmud Yerushalmi at the JCC of Manhattan. Professor Schiffman suggested that the **חתימת הברכה** of **שום שלום** is the original **מטבע הברכה** of the **ברכה** of **שום שלום** and that on the **ימים נוראים** הז"ל, wanted our prayers to revert as much as possible to the earliest forms of **עשרה עשרה**. Professor Schiffman's statement is in conflict with a line of rabbinic authorities who hold that the original **מטבע הברכה** of the **ברכה** of **שום שלום** was **המברך את עמו ישראל בשלום** and that as a result, because there is no Halachic basis to change the **חתימת הברכה** of **שום שלום** to **עושה השלום**, the change should not be made. In truth the two opinions are not in conflict. The opinions that hold that the original **מטבע הברכה** of the **ברכה** of **שום שלום** was **המברך את עמו ישראל בשלום** are in

3. Rabbi Jacob ben Moses Moellin was born in Mainz, Germany, ca. 1360, but studied in Austria. He founded a yeshiva in Mainz in 1387 after his father's death, and soon became recognized as the spiritual leader of Ashkenazic Jewry. Maharil died in Worms in 1427. (Bar Ilan Digital Library)

line with **מנהג בבל**, the practices of the Jews who lived in Babylonia during the period of the **גמרא** and the **גאונים**. Professor Schiffman's opinion that the original **מטבע הברכה** of the **ברכה** of **שום שלום** was **עושה השלום** is in line with **מנהג ארץ ישראל**, the practices of the Jews who lived in **ארץ ישראל**, during the period of the **גמרא** and the **גאונים**. This conflict in practice between **מנהג בבל** and **מנהג ארץ ישראל** continues today but as a difference in practice between Sephardim and Ashkenazim.

Why would **מנהג אשכנז** follow a practice that is linked to **ארץ ישראל**? To understand the conflict between the **מנהגים** it is necessary to explain the origin of the Sephardic customs and the Ashkenazic customs. The Sephardic customs can be traced to the link that Sephardim have with the first **סידור** known as **רב עמרם גאון**. **רב עמרם** was head of the Yeshiva in **בבל** in the mid-800's. He received a question from a community in Spain in which he was asked to provide the community instructions as what they should be reciting as part of the prayer services each say. His **תשובה**, response, ran several hundred pages and inadvertently became the first **סידור**. Since that event, Sephardim, which literally means Jews from Spain, have remained very loyal to **מנהג בבל**.

The fact that a community in Spain was able to communicate with the **גאונים** in Baghdad is the result of the political realities of that time. A map showing the extent of the Islamic Empire as it existed in the year 750 CE, found in the Appendix to this article, demonstrates that the Empire extended from Turkey, south through Israel into the Arabian Peninsula; then from Egypt across North Africa into Spain. All that territory was under a centralized government. As a result, messengers carrying a question from a community in Spain to Baghdad did not need to cross any borders in order to reach Baghdad.

The origin of the Ashkenazic customs can also be traced to a political reality. A map showing the migration of Jews from Italy to the Rhineland between the years 500 and 1000 CE is also included in the Appendix. Jews migrated into the Rhineland from Italy because the local governments in the Rhineland promised the Jews economic and religious freedoms. The Jews who migrated brought with them the customs they followed in Italy. From where did the Jews who lived in Italy originate? They came to Italy from **ארץ ישראל** during the time that the Roman Empire ruled over Israel. They brought with them the practices of **מנהג ארץ ישראל**. Today, the rite that most closely follows **מנהג ארץ ישראל** is the Roman Rite. That link can best be experienced during Friday night **מעריב**. The first **ברכה** of **קריאת שמע** is different. The third **ברכה** of **קריאת שמע** is different and the middle **ברכה** of **שמונה עשרה** is different. Copies of those **ברכות** are included in the Appendix.

Some practices of מנהג אשכנז entered into מנהג ארץ ישראל. For example, the practice in מנהג אשכנז to interrupt חזרת הש"ץ with פיוטים while Sephardim do not, can be traced to מנהג ארץ ישראל. So too is the fact that Ashkenazim never open קדושה with the line of כתר יתנו.

Thanks to the discovery of the Geniza in a synagogue in Fustat, Old Cairo, in the late 1800's, we can now confirm that the חתימת הברכה of the ברכה of שים שלום in מנהג ארץ ישראל was מעון הברכות ועושה השלום in many fragments while in other fragments, the חתימה was simply עושה השלום. A complete copy of one version of the daily שמונה עשרה in מנהג ארץ ישראל is included in the Appendix. Being familiar with the contents of the daily שמונה עשרה in מנהג ארץ ישראל helps to understand various aspects of our תפילות. The excerpt from the following מדרש includes references to חתימות הברכות of שמונה עשרה that represent מנהג ארץ ישראל. The complete מדרש is included in the Appendix. The following represents references to חתימות הברכות of שמונה עשרה that are different in מנהג ארץ ישראל :

מדרש תהלים (בובר) מזמור כט'–[ב]–4- הבו לה' כבוד שמו. בשעה שאני זוכר שמו, אתם הבו לה' כבוד שמו, כשם שאמר משה כי שם ה' אקרא הבו גודל לא–להינו (דברים לב ג), התפללו תפלות לפניו. אמרו לו מניין אנו יודעין מכמה? אמר להם ראו כמה אזכרות יש בפרשה? אמרו לו שמונה עשרה; לכך אתם תתפללו שמונה עשרה ברכות, לכך נאמר כבוד שמו, וכתוב כבוד ועוז. אמרו לו מניין אנו יודעין מהיכן נתחיל? אמר להם ראו מה בראש הפרשה? הבו לה' בני אלים, בני אברהם יצחק ויעקב, אף אתם ברכו ברכה ראשונה א–להי אברהם א–להי יצחק וא–להי יעקב. . . קול ה' יחולל אילות, שיולדו מושיעים לישראל, שנמשלו לאילות, דכתיב דומה דודי לצבי או לעופר האילים (שיר השירים ב, ט'), וכתוב משוה רגלי כאילות (שמואל ב, כב, לד'), וכתוב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר (ישעיה נב, ז). ויחשוף יערות, שמתיש גבורתן של אומות העולם שנמשלו לעצי היער, שנאמר ונקף סבכי היער בברזל (ישעיהו י, לד'). ובהיכלו כלו אומר כבוד, כיון שיבא משיח ויפרע מרשעי אומות העולם, מיד בית המקדש נבנה, לכך אומר א–להי דוד בונה ירושלים. . .

Translation: Havu L'Ashem K'vod Shmo. At the moment I mention G-d's name, you shall honor His name. This directive is line with what Moshe Rabbeinu said: when I call out G-d's name, exalt His name (Devarim 32, 3). That means that we should recite prayers to G-d. They asked: how do we know how many Brachos we should recite? He answered: count the number of times that G-d's name appears in this chapter of Tehillim. They told him: G-d's name appears 18 times. He then said: Therefore you should recite 18 Brachos. That is what is meant by the words: the honor of His name and it is further written: honor and strength. They then said to him: what should be the opening statement in this prayer? He answered: follow the order found in this chapter of Tehillim. The chapter begins: ascribe to G-d, you sons of the powerful; those words represent the descendants of Avrohom, Yitzchok and Yaakov. You should begin

4. The complete text of the מדרש is found in the Appendix.

Shemona Esrei with a statement that G-d is the G-d of Avrohom, the G-d of Yitzchok and the G-d of Yaakov . . . the words: the voice of G-d frightens the animals represents the fact that the saviors of the Jewish people have been born. The Jewish People are compared to gazelles as it is written: my Beloved is like a gazelle or a young hart (Shir Ha'Shirim 2,9) and it is written: He makes my feet like hinds' feet; and it is written: How beautiful upon the mountains are the feet of him who brings good news; and it is written and He strips the forests bare. The brave ones of our enemies give up. They who are compared to the trees in the forest, as it is written: And He shall cut down the thickets of the forest with iron, and Lebanon shall fall by a mighty one. While in His temple all proclaim. That means that when the Moshiach comes, He shall take revenge on the other nations and then immediately the Beis Hamikdash will be rebuilt. That is why we end the Bracha with the words: Elokei Dovid Boneh Yerushalayim.

וישב ה' מלך לעולם, שנתיישרה דעתו בקרבנו של נח, וריחם על כל העולם, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח (בראשית ה', כא'), כנגד שאותך לבדך ביראה נעבוד. ה' עוז לעמו יתן, כנגד טובה של תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם (משלי ד', ב'), לכך נאמר הטוב שמך ולך נאה להודות. ה' יברך את עמו בשלום, כנגד עושה השלום.

Translation And G-d will be left as ruler of the world. Those words are a reminder that G-d's mind was put to rest by the sacrifice brought by Noah when its odor filled the world, as it is written: and G-d smelled the odor (Bereishis 8, 21). That is why we end the Bracha of Avoda with the words: Sh'Osha Levadcha B'Yira Na'Avod. That G-d provides strength to His people corresponds to the good brought by the Torah, as it is written: A good present I gave to you (Mishlei 4, 2). That is why we close the Bracha of Modim with the words: Ha'Tov Shimcha Oo'Lecha Na'Eh L'Hodos. The words: G-d blesses His Nation with peace corresponds to the closing Bracha of Oseh Ha'Shalom.

Knowing the variations in the **מנהג ארץ ישראל** found in the **התימות הברכות** is an aid to understanding the words found in **מגן אבות**. **מגן אבות** is an abbreviated version of **שבת עשרה** that is recited as part of **תפלת ערבית** on Friday nights. It consists of abridged versions of all seven **ברכות עשרה** that are recited as part of **תפלת ערבית** on Friday nights including the first three and last three **ברכות**. Notice the wording within **מגן אבות** that represents the **ברכה שלום**:

מגן אבות בדברו, מחיה מתים במאמרו, הא-ל (בעשי"ת: המלך) הקדוש שאין כמוהו, המניה לעמו ביום שבת קדשו, כי בם רצה להניח להם. לפניו נעבוד ביראה ופחד, ונודה לשמו בכל יום תמיד, מעין הברכות, א-ל ההודאות, אדון השלום, מקדש השבת ומברך שביעי, ומניה בקדשה לעם מדשני ענג, זכר למעשה בראשית.

The origin of the words: **מגן אבות אדון השלום** and **מעין הברכות** can be traced to the **מנהג ארץ ישראל** found in **מעון הברכות עושה השלום** of **התימת הברכה**. Because of the influence of the rule of **ארץ ישראל**, **מנהג ארץ ישראל** eventually shortened the **התימת** of the **ברכה שלום** to just **עושה השלום**. It is important to note that one other **ברכה** in **מנהג ארץ ישראל** contained two themes; i.e. **אלקי דויד בונה**.

להבין את התפלה

ירושלים. That **חתימת הברכה** contains two themes because it ends a **ברכה** that is a combination of the **ברכות** of **את צמה דוד** and **ולירושלים עירך**. Why were those two **ברכות** combined? Because in **מנהג ארץ ישראל**, they never deviated from reciting only 18 **ברכות** in **עשרה עשרה**. How did they accomplish that feat while still including **ברכת** **חתימה**? They combined the **ברכות** of **את צמה דוד** and **ולירושלים עירך**. The **חתימה** of that **ברכה** reflected both the theme of the **ברכה** of **את צמה דוד** and **ולירושלים עירך**. The practice of combining **ברכות** which is an important feature of **עשרה עשרה מוסף שמונה עשרה** represents an additional manner in which **לראש השנה** reflects **עשרה עשרה מוסף שמונה עשרה** as it was recited as part of **ארץ ישראל**.

Ashkenazim make one more change in a **חתימת הברכה** of **עשרה עשרה** that reflects **מנהג** **ארץ ישראל**. On **יום טוב** while reciting **חז"ל** **הש"ץ** **תורת** **עשרה עשרה** for **עשרה עשרה מוסף שמונה עשרה**, the **שליח** **המחזיר שכינתו לציון** changes the **חתימת הברכה** of the **ברכה** of **עבודה** from **לציון** to **המחזיר שכינתו לציון**. This is done in anticipation of the **כהנים** performing **ברכת** **כהנים**. The **חתימת הברכה** of **עבודה** as we learned from the **מדרש** **כהנים** was the standard **חתימת הברכה** of the **ברכה** of **עבודה** in **ארץ ישראל**. Sephardim who perform **ברכת** **כהנים** every day never change the **חתימת הברכה** of the **ברכה** of **עבודה** from **לציון** to **המחזיר שכינתו לציון**. Ashkenazim do make the change because when they perform **ברכת** **כהנים**, they want to return to what they view as the original **מטבע הברכה** of the **ברכה** of **עבודה**.

One last point. Professor Naftali Wieder in an article entitled: **החתימות 'עושה השלום'** **התגבשות נוסח התפלה במזרח** on page 106 of his book: **ו'הפורס סוכת שלום' במנהג בבל** **ובמערב**, Volume 1, suggests that the **ברכה** of **בשלוש** reflects the original **חתימה** of **עושה השלום**. He maintains that it was changed to meet the requirements of the rule: **אין חותמין בשתיים**. The words: **את עמו ישראל** reflect the words: **מעון הברכות**; a second theme that was blended into the **חתימת הברכה**. In support of Professor Wieder's position, we can point to how **חז"ל** included the theme of **מלכות** in the **חתימת הברכה** of the **ברכה** of **קדושת היום** on **ראש השנה** by adding the words: **מלך על כל הארץ** to the standard closing of **יום הזכרון** without violating the rule of **אין חותמין בשתיים**. In that case, the words: **מלך על כל הארץ** serve as an adjective describing G-d. In the same manner, **חז"ל** incorporated the theme of **מעון** into the **חתימת הברכה** of the **ברכה** of **שם שלום** by adding the description of G-d as: **את עמו ישראל**.

2. The Role of פסוקים In Early Jewish Prayer

That we recite ten פסוקים from תנ"ך in each of the ברכות of זכרונות, מלכיות, and ראש השנה serves as a second indication that מוסף שמונה עשרה added to שופרות מוסף שמונה עשרה represents a return to an old form of Jewish prayer. Let us begin by reviewing the role that פסוקים played in early Jewish prayer.

Zev Yavets (Wolf Jawitz), a Jewish historian from the late 19th Century and early 20th Century, on page 2 of his book: מקור הברכות, wrote the following as an introduction to early Jewish prayer:

הברכות והתפלות הראשונות היו ראשן ורבן מקראות ומזמורים, ו"טופס ברכות" (ירושלמי ברכות א', ה') לא היה להם, כי אם בסופן.

Translation: The earliest Brachos and prayers consisted primarily of verses from Tanach and chapters of Tehillim. They were not accompanied by the recital of a form of Bracha except at the conclusion of reciting them.

הלל is the classic example of a prayer that fits into the description provided by Yavets. The משניות in the tenth פרק of מסכת פסחים provide for the recital of הלל at the סדר. The משניות do not describe an obligation to open הלל with a ברכה but do require that a closing ברכה, ברכת השיר, be said. ברכת השיר, the paragraph that begins with the word: יהללוך or the word נשמת, is an example of a טופס ברכות that follows the recital of a series of chapters from תהלים.

Why did חז"ל provide for the recital of a closing ברכה after reading פסוקים and פרקים from תנ"ך? The recital of פסוקים and פרקים from תנ"ך in any context always constitutes לימוד תורה. When recited during the course of a prayer service, the same פסוקים and פרקים serve a second function; i.e. prayer. How did חז"ל distinguish between the recital of פסוקים and פרקים from תנ"ך that are meant to be לימוד תורה from the recital of פסוקים and פרקים from תנ"ך that are meant to be part of תפלה? By requiring that a closing ברכה be recited. In that closing ברכה, a statement is made that indicates that we recited those פסוקים and פרקים from תנ"ך not only as לימוד תורה but also as praise of G-d who is worthy of praise. That is why after reciting הלל we say:

יהללוך ה' א-להינו כל מעשיך, וחסידיך צדיקים עושי רצונך . . . כי לך טוב להודות ולשמך נאה לזמר, כי מעולם ועד עולם אתה א-ל. ברוך אתה ה', מלך מהלל בתשבחות.

And after reciting פסוקי דזמרה, we say:

ישתבה שמך לעד מלכנו, הא-ל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ. כי לך נאה, ה'

להבין את התפלה

א-להינו וא-להי אבותינו . . . ברוך אתה י-י, א-ל מלך גדול בתשבחות, א-ל ההודאות, אדון הנפלאות, הבוחר בשירי זמרה, מלך, א-ל, חי העולמים.

Two other ancient prayers that consist of פסוקים or פרקים from תנ"ך are קריאת שמע and ברכת כהנים. Those are examples of prayers that are followed not by a ברכה but by prose that ל"ל composed to affirm that what was just recited was not done as תורה alone but also as תפלה. For example, after reciting קריאת שמע, we make the following statements:

אמת ויציב, ונכון וקים . . . פודנו ומצילנו מעולם שמך, אין א-להים זולתך.

We can point to the following source as confirming that אמת ויציב was recited after fulfilling the מצוה of קריאת שמע as early as the period in which the Second בית המקדש stood:

משנה מסכת תמיד פרק ה', משנה א'—אמר להם הממונה: ברכו ברכה אחת, והן ברכו. קראו עשרת הדברים שמע והיה אם שמוע ויאמר ברכו את העם שלש ברכות: אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים. ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא.

Translation: The appointed one says: Recite one Bracha and they recited the Bracha of Ahava Rabbah. Recite the Ten Commandments; the first chapter of Shma, the second chapter of Shma and then the third chapter of Shma. Bless the people with three blessings. Recite: Emet V'Yatziiv; Ritzei and Sim Shalom. On Shabbos they would add an extra blessing for the group of Kohanim that had just completed their tour of duty.

After ברכת כהנים recite כהנים, they say:

רבנונו של עולם, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה עמנו כמה שהבטחתנו. השקיפה ממעון קדשך, מן השמים, וברך את עמך את ישראל, ואת האדמה אשר נתתה לנו, כאשר נשבעת לאבותינו, ארץ זבת חלב ודבש.

הלל and ברכת כהנים and פסוקי דזמרה, הלל all represent very old forms of Jewish prayer. The original structure of the ברכות of זכרונות, מלכיות, שופרות consisted of פסוקים that were followed by a הברכה. They too fall into the category of very old forms of Jewish prayer. As evidence, we can point to the fact that the ברכות of זכרונות and שופרות also appeared in the עשרה of a תענית ציבור that was declared because of a drought. In their original form, the ברכות of זכרונות, מלכיות, שופרות represented the recital of פסוקים followed by a טופס ברכות. They too concluded with ברכות that were meant to be statements that what was just said was not recited solely as תורה but as an integral part of our תפלה on ראש השנה. The introductions to the ברכות of זכרונות, מלכיות, שופרות as part of עשרה on מוסף שמונה עשרה were not composed until the era of רב, a first generation אמורא.

One question remains. Why was early תפלה and the current form of the fixed text built around פסוקים and פרקים from תנ"ך? Rabbi Joseph Soloveitchik, זצ"ל, (the "Rav") in a lecture entitled ברכות התורה and printed in a ספר called: שיעורים לזכר אבא מרי ז"ל, dealt with this issue as it concerns the recital of ברכות התורה within ברכות השחר. He began by establishing two rules concerning לימוד תורה וברכותיה. 1) It is unlawful to study תורה without first making a ברכה. The study of תורה is like any other הנאה, pleasure, that we experience in this world. We may not enjoy that הנאה without first reciting a ברכה; 2) There is an obligation each day to recite the ברכות התורה and to learn immediately thereafter. The Rav quotes the נגמרא ירושלמי ברכות אלא: תני לא יעמד אדם ויתפלל וכו' אלא: גמרא ירושלמי ברכות מתוך דבר של תורה, a person should not recite Shemona Esrei without first studying some Torah. He then explores the basis for that rule and concludes that not only is תפלה an integral part of תלמוד תורה, service of the heart, but that תלמוד תורה is also a necessary element of עבודה שבלב. These are some of his thoughts:

נמצא כי תורה ותפלה מתמזגים לנקודה אחת ולקיום מצוה אחידה של עבודה בלב. ובבירור הנחה זו יש להוסיף ולפרש כי ישנו בתלמוד תורה קיום של תפלה. הלומד תורה הלא עובד את הקב"ה בלבו ובנפשו...לכן ישנו קיום מיוחד של חיבור תורה עם תפלה. מצות עבודה שבלב מתקיימת בשלמותה אם מצרף האדם לתלמוד עם תחנה, תורה עם בקשה, הגות לב בהלכה עם הגיון לב ושפיכת נפש, כדכתיב "ולעבדו בכל לבבכם" – עבדוהו בתורתו, עבדוהו במקדשו. לפיכך אין עומדים להתפלל אלא מתוך דברי תורה.

Translation: You find that Torah and Tefila meld and become one obligation of service of the heart. In furtherance of this idea, one must add and explain that in participating in the study of Torah, there is the fulfillment of the obligation to pray. The way to perform the obligation of service of the heart in its most complete form is by combining the study of Torah with supplication, Torah with personal requests, an intense involvement in Halacha with heartfelt feelings and an outpouring of the soul as it is written: "to serve Him with all your heart" – serve Him through His Torah, serve Him in His Mikdash. Therefore, one should not begin to pray except after studying words of Torah.

It is Rabbi Soloveitchik's position that in order to properly perform the מצוה of עבודה שבלב each day we must involve ourselves in both תפלה and לימוד תורה. But in truth, the issue has deeper roots. What is it about לימוד תורה that elevates it to עבודה שבלב? We may find an answer to that question in another lecture by Rabbi Soloveitchik which is reported in the ספר – אדם ועולמו in an article entitled: כיבוד אב ואם ותלמוד תורה:

מצוות תלמוד דורשת הרבה מאד מן האדם: לימוד, ריכוז, העמקה, התמדה וכדומה, אולם שווה הוא כל המאמץ הזה מפני שהמטרה הסופית היא להגיע אל "המיפגש" עם השכינה. דומה הוא לימוד התורה למסע שאינו נגמר לעולם, למהלך לקראת יעד שקשה מאוד להגיע אליו...

להבין את התפלה

Translation: The Mitzvah of studying Torah demands much from Man; concentration, intense involvement, persistence and other intellectual efforts but all that work is worthwhile because its ultimate goal is to reach "a meeting with the Shechinah." The study of Torah is similar to a journey that never ends, to a walk towards a destination that is difficult to reach....

בהשקפה היהודית קיימת הקביעה "ושבת עד ה' אלקיך" (דברים ל', ב'). לאחר שהאיש הישראלי הירבה לתהות ולתעות, להיטמע בתרבויות ניכר ובעבודת אלילים – בסופו של דבר מובטח לו כי יזכה לשוב אל אלקיו: "ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (שם ד', כט'). מופלא הוא הצו "ובקשתם", לאחר שכבר ידוע וברור, כי אנו מאמינים בני מאמינים. לשם מה צריכים אנו לעסוק כה הרבה בתחום זה של "ובקשתם"? הרי אנו מכירים ברבש"ע מימות אברהם אבינו? למה "ובקשתם"? אליבא דדעת מצווה היהודי לעסוק במצוות "ובקשתם" תמיד ולעולם, עד אשר יגיע למצב של "ומצאת כי תדרשנו". זהו תהליך קשה וממושך, ומשום כך חובה לעשותו "בכל לבבך ובכל נפשך". תכלית התהליך היא "ומצאת", ובה תלויה גאולת ישראל כולה. היגיעה במלאכת הדרישה והביקוש היא תוספת משלימה לאמונה ולקיום המצוות כולן. ומטעם זה מחויב אף איש ההלכה המובהק לעסוק בכך. איש ההלכה צריך להיות אף בעל יכולת אינטלקטואלית רבה. בקשת אלוקים היא חלק בלתי נפרד של הרגש האלוקי – הדתי שביהודי.

Translation: In the Jewish view there exists the rule (Devarim 30, 2) "and you will return to your G-d." After a Jew begins to wander and to involve himself in activities that are not appropriate for a Jew-in the end, he is promised that he will be worthy to return to G-d: "and you will seek from there your G-d and you will find Him if you pursue Him with all your heart and all your soul (Devarim 4, 29). The commandment to "seek" is surprising because it is well known that we are believers, the children of believers. What purpose is there to our expending effort to "seek"? After all, we have recognized G-d as the Supreme Being since the time of Avrohom our father? Why do we need to "seek?" It is my opinion that a Jew is commanded to expend effort "to seek" at all times and forever until he reaches the status of one "who sought and then found." This is a journey that is hard and long, and because of that, it must be undertaken "with all your heart and with all your soul." The purpose of the journey is "to find" and the redemption of the Jewish people is dependent on each of us making that journey. The effort involved in seeking and asking is the element that completes our faith and the fulfillment of the mitzvot. For that reason, even a "Quintessential Man of Halacha" must undertake that effort. A Man of Halacha must therefore be a man with substantial intellectual abilities. Seeking out G-d is an inseparable part of the emotional religious bond between Man and G-d that a Jew needs to feel.

אנו היהודים נתבעים להיות מקיימי מצוותיו של הקב"ה וגם להשיגו בכל לבבנו ובכל נפשינו, ולהרגיש את נוכחותו לצדנו ולידנו. ואכן, חובה זו של דרישת אלוקים מוטלת היא על כל המאמינים – הלמדנים – אנשי ההלכה, והמאמינים לא הגיעו לדרגות הגבוהות של למדנות והם בבחינת יהודים "סתם". את הקב"ה חייבים כולנו לדרוש, כי היא תמיד קרוב אלינו בכל קראינו אליו. אמונתנו תהא אז רצינית ומתקרבת ליעדים של השלימות האפשרית.

Translation: We Jews are committed to perform the commandments of G-d and to seek G-d with all of our hearts and with all of our souls, and to feel that G-d is close and by our side. It is for that reason that the obligation to seek G-d is thrust upon all believers, teachers, Men of Halacha and even believers who have not reached a high level of study who are part of the average Jewish population. We are all obligated to seek G-d because in that way G-d will always be close to us when we need to call out to Him. Our faith will then be sincere. Our effort will bring us closer to fulfilling our goal of having the closest possible relationship with G-d.

We can conclude from the Rav's remarks that פסוקים have always played an integral part in Jewish prayer because it is through the integration of תפלה and לימוד תורה that we reach a closeness to G-d that will result in His responding to our prayers.

Despite the fact that we do not include any complete פסוקים in the daily silent שמונה עשרה today, פסוקים play a very important role in חזרת הש"ץ, the repetition of the daily שמונה עשרה. We can point to the פסוקים that we recite as part of קדושה and to the פסוקים that the שליח ציבור recites when he reads the פסוקים of ברכת כהנים. In addition, תשעה באב which we include on נחם and תענית ציבור which we add on ענינו both include the recital of a פסוק before the התימת הברכה. In the case of ענינו we recite the following פסוק:

(ישעיה סה, כד') והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע.

In the case of נחם, we recite the following פסוק:

(זכריה ב', ט') והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע.

As part of שמונה עשרה במנהג ארץ ישראל, פסוקים played a large role in the following ברכות:

- ♦ (איכה ה', כא') השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם. בא"י הרוצה בתשובה.
- ♦ מודים אנחנו לך אתה הוא ה' א-להינו וא-להי אבותינו על כל הטובות והחסד והרחמים שגמלתנו ושעשית עמנו ועם אבותינו מלפנינו (תהלים צד', יח') אם אמרנו מטה רגלנו חסדך ה' יסעדנו. בא"י הטוב לך להודות.

In conclusion, the fact that we recite over 30 פסוקים in the middle ברכות in מוסף שמונה עשרה of ראש השנה is clearly intended as a means by which we return to early forms of Jewish prayer.

3. Combining ברכות

The fact that we combine ברכות in מוסף שמונה עשרה of ראש השנה is further evidence

that **ראש השנה** of **מוסף שמונה עשרה** represents a return to early Jewish prayer. As we learned earlier, **מנהג ארץ ישראל** never deviated from reciting only 18 **ברכות** in the weekday **שמונה עשרה**. A complete copy of one version of that **שמונה עשרה** is included in the Appendix. We also noted that **מנהג ארץ ישראל** included **ברכת המינים** but that **מנהג ארץ ישראל** did not increase the number of **ברכות** in the weekday **שמונה עשרה** beyond 18. They maintained that number by combining the **ברכות** of **את צמה דוד** and **את צמה דוד** and **בונה ירושלים**. Combining those **ברכות** was sanctioned by the following source:

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג', הלכה כה'—שמונה עשרה ברכות שאמרו חכמים כנגד שמנה עשרה אזכרות שבהבו לה' בני אלים; כולל של מינים בשל פרושין, ושל גרים בשל זקנים, ושל דוד בבונה ירושלים. אם אמר אלו לעצמן ואילו לעצמן יצא.

Translation: The 18 Brachos that must be included in Shemona Esrei, a practice which our Sages established, correspond to the 18 times G-d's name appears in Tehillim Chapter 29 (Note that the תוספתא points to the same source as did the מדרש תהלים quoted above). In order to maintain 18 Brachos, it is permitted to combine the Brachos of Minim with that of the Perushaim (Al Ha'Tzadkaim); the Bracha of the righteous converts with the Bracha of Zekanim (Al Ha'Tzadikim) or Etz Zemach Dovid with Boneh Yerushalayim. However, it is permissible to recite each of the Brachos individually.

In **ארץ ישראל** they opted for the combination of "**ושל דוד בבונה ירושלים**". Its **א—להי דוד ובונה ירושלים**⁵ was **חתימת הברכה**. The following early source confirms that such a combination was a part of **שמונה עשרה**:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד—א"ר אבון (שיר השירים ד', ד') בנוי לתלפיות, תל שכל הפיות מתפללין עליו בברכה בקרית שמע ובתפלה בבונה ירושלים בתפילה אלהי דוד ובונה ירושלים בקרית שמע פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים.

Translation: Rabbi Abun said: the words in the verse: "built with turrets," represents a hill (Yerushalayim) to which all mouths direct their prayers; in Birkat Ha'mazone, in the Brachos of Kriyas Shema and in the Brachos of Shemona Esrei. In Birkat Ha'Mazone, we say: Boneh Yerushalayim. In Shemona Esrei when we say: Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim and in the Brachos of Kriyas Shema in Tefilas Arvis we say: Porais Succas Shalom Aleinu V'Al Amo Yisroel V'Al Yerushalayim.

From this source we learn not only that as part of **מנהג ארץ ישראל** the **חתימת הברכה** of the combined **ברכות** of **את צמה דוד** and **בונה ירושלים** was **א—להי דוד ובונה ירושלים** but also that the **חתימת הברכה** of **השכיבנו** in **מנהג ארץ ישראל** was always **פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים**.

Here are some other combinations that were part of **מנהג ארץ ישראל**:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ראש השנה פרק ד—ר' יעקב בר אהא ר"ז חנין בר בא בשם

5. That **חתימת הברכה** is found in the **מדרש תהלים** quoted above and included in the Appendix.

רב צ"ל הא-ל הקדוש. ר' בא בשם אבא בר רב חונה צ"ל הא-ל הקדוש ומרבה לסלוח. ר' בא בשם אבא בר ירמיה בתפלה הוא אומר א-להי דוד ובונה ירושלים. בנביא הוא אומר א-להי דוד מצמיח ישועה.

Translation: Rabbi Yaakov son of Echa, Rabbi Chanin son of Rabbi Bah in the name of Rav said: you must say: Ha'Kail Ha'Kadosh in Shemona Esrei of Rosh Hashbonah. Rabbi Bah in the name of Abba son of Rabbi Chuna said: you must say: Ha'Kail Ha'Kadosh Oo'Marbeh Lisloach. Rabbi Bah in the name of Rabbi Abba son of Yirmiya said: in Shemona Esrei we say Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim. After reciting the Haftorah, he should say Elokei Dovid Matzmiach Ye'Shua (G-d of David, the One who brings forth the Redemption).

מדרש שמואל (בובר) פרשה כו-ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים וגו' (שמואל ב', ז', ט'), מיכאן קבעו חכמים א-להי דוד ובונה ירושלים, כנגד א-להי אברהם יצחק ויעקב, ובשבת אף על פי שאין העובר לפני התיבה מזכירו, המפטיר בנביא מזכירו, א-להי דוד מצמיח ישועה לעמו ישראל.

Translation: I will cause you to have a great name like the names of the great leaders (Shmuel 2, 7, 9). Based on that verse our Sages composed the ending Bracha of Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim. That Bracha corresponds to the opening Bracha of Elokei Avrohom Yitzchok V'Yaakov. On Shabbos, although the prayer leader does not include the Bracha of Elokei Dovid Oo'Boneh Yerushalayim when he repeats Shemona Esrei, the one who recites the Haftorah does include a similar theme when he says: Elokei Dovid Matzmiach Yeshua L'Amo Yisroel.

4. *Interrupting* תקיעת שופר With שמונה עשרה

To appreciate the significance of interrupting the repetition of שמונה עשרה by performing תקיעת שופר, it is necessary to distinguish between the תקיעת שופר that takes place before ראש השנה on תפלת מוסף, known as the תקיעות דמיושב, the blasts sounded while sitting, and the תקיעת שופר that is performed during חזרת הש"ץ. The earliest portrayal of the מצוה of תקיעת שופר is found in the following משנה:

משנה מסכת ראש השנה פרק ד', משנה ה'-סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל עמהן מלכיות ואינו תוקע; קדושת היום ותוקע; זכרונות ותוקע; שופרות ותוקע; ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים, דברי רבי יוחנן בן נורי. אמר ליה רבי עקיבא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר? אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע; זכרונות ותוקע; שופרות ותוקע; ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים.

Translation: Mishnah. The order of the Brachos in the Mussaf Shemona Esrei is as follows: the leader says the Bracha of the patriarchs, that of mightiness and that of the sanctification of the name and includes Malchiyos, the kingship-verses with them and does not sound the Shofar. He then says the Bracha of the sanctification of the day and sounds the Shofar; Zichronos, the remembrance-verses and sounds the Shofar, and Shofaros, the shofar-verses and sounds the Shofar; and he then says the Bracha of Avoda, the temple service, the one of thanksgiving and the Bracha of the Kohanim. That represents the view of Rabbi

להבין את התפלה

Yochanan ben Nuri. Said Rabbi Akiva to him: if he does not sound the shofar for the kingship-verses, why does he say the kingship-verses? Therefore the rule is as follows: he says the Bracha of the patriarchs and of the mightiness and of the sanctification of the name, and says the kingship-verses along with the sanctification of the day and sounds the Shofar; then he says the remembrance-verses and sounds the Shofar, and the Shofar-verses and sounds the Shofar. Then he says the Bracha for the temple service, the thanksgiving Bracha and the Bracha that contains the blessing of the Kohanim.

The משנה confirms that the מצוה of שופר תקיעת is inexorably tied to the three unique ברכות of עשרה of שמונה ראש השנה; מלכויות, זכרוננו and שופרות. The משנה further confirms that the מצוה of שופר תקיעת that is tied to the ברכות of עשרה שמונה does not need to be preceded by a ברכת המצוה.

Yitzchok Bernard in an article entitled: מהגני מקדש לימי דין – הושענא רבה – in the book: בראש השנה יכתבון – קובץ מאמרים על ראש השנה, Hotza'At Tevunot, second edition, 2008, beginning on page 27, distinguishes between the the שופר תקיעת that is performed during הזרת הש"ץ and the תקיעות דמיושב:

מתחילה היו התקיעות חלק מעבודת הקרבנות במקדש, והן שימשו לצרכי המלכה וזכרון: "ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני א-להיכם" (במדבר י', י'); "בחצצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'" (תהילים צ"ח, ו'). משחרב המקדש, נתקנו התקיעות על סדר הברכות-מלכויות, זכרונות ושופרות. סדר הברכות הווה זכר ותחליף לסדר עבודת הקרבנות, ועל כן ראוי היה שהתקיעות, שהיו במקדש חלק מעבודת הקרבנות, ישתלבו מעתה בסדר הברכות. זהו דין המשנה, והוא כנראה סדר התקיעות הקדום בעידן שלאחר המקדש.

Translation: At first, the sounding of the Shofar played a role in the sacrificial practices of the Beis Hamikdash. Its purpose on Rosh Hashonah was to be part of the ceremony celebrating G-d's reign over the world and His perfect memory. That is the message of the verse (Bamidbar 10, 10): With trumpets and the sound of the Shofar while bringing the burnt offering and gift offerings. They will serve as a memorial before G-d. With trumpets and the sound of the Shofar, make music before G-d (Tebillim 98, 6). Once the Beis Hamikdash was destroyed, the sounding of the Shofar became linked to the special Brachos of Rosh Hashonah; Malchiyos, Zichronos and Shofaros. The set of Brachos served as a memorial and as a substitute for the sacrifices once brought on Rosh Hashonah in the Beis Hamikdash. For that reason it was appropriate that the sounds of the Shofar, once an essential element of the Temple service, accompany a set of Brachos. That is the message delivered by the Mishna. The sounds required by the Mishna represented the initial form of the Mitzvah of Tekias Shofar as the Mitzvah was designed to be performed after the destruction of the Beis Hamikdash.

בדורו של רבי יצחק אנו מוצאים, לראשונה, אוסף של מימרות שכולן, בהעדר מקדש, קושרות את השופר להיותו של ראש השנה יום דין. על רקע זה, התפקיד שהן מעניקות לשופר הוא היפוכה של מידת דין למידת הרחמים.

Translation: In the generation of Rabbi Yitzchok we find for the first time, a collection of Midrashim, all of which, with the fall of the Beis Hamikdash, linked the sounding of the Shofar to that aspect of Rosh Hashonah which portrayed it as a day of judgment. Pursuant to that view of Rosh Hashonah, the sound of the Shofar acted to prompt G-d to judge the Jewish People not based on the letter of the law but with compassion.

כך מצינו בפסיקתא דרב כהנא:

[ג] יהודה בר נחמן בשם ריש לקיש פתח: עלה א-להים בתרועה וג' (תהלים מז: ו). בשעה שהקב"ה עולה ויושב על כסא הדין בדין הוא עולה, דכת' עלה א-להים בתרועה (שם /תהלים מ"ז/). ובשעה שישר' נופלין שופרות ותוקעין הקדוש ברוך הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמי', דכת' י-י בקול שופר (שם /תהלים מ"ז/), ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך להם מידת הדין למידת רחמים. אימתי, בחדש השביעי (ויקרא כג: כד).

Translation: So we find in the P'Sikta D'Rabbi Kabane:

[3] Yehuda son of Nachman, in the name of Reish Lakish, opened: concerning the verse: G-d rose with the sound of a Teruah, etc. (Tehillim 47, 6). When G-d rises and seats Himself on the chair of judgment, He does so anticipating that He will judge based on the strict letter of the law. That is the meaning of the verse: G-d rose with the sound of a Teruah. Once Jews raise their Shofars and sound them, G-d rises from the seat on which He must judge based on the letter of the law and seats Himself on the chair that allows Him to demonstrate compassion, as it is written: G-d by the sound of the Shofar (Tehillim 47). G-d is then enveloped by feelings of compassion and exhibits pity for the Jewish People. G-d reverses the standard by which He judges the Jewish People by not applying the letter of the law but by showing compassion. When does this change occur? In the seventh month, on Rosh Hashonah (Va'Yikra 23, 24).

[ד] ר' יאשיה פתח אשרי העם יודעי תרועה (תהלים פט: טז). ר' אבהו פתר קרייא בחמשה זקינים שהיו נכנסים לעבר את השנה, מה הקדוש ברוך הוא עושה? מניה סנקליטין שלו למעלה ויורד ומצמצם שכינתו למטה, מלאכי השרת אומ' הא תקוף הא תקוף הא אלוה הא אלוה, מי שכת' בו א-ל נערץ בסוד קדושים רבה (תהלים פ"ט /ח) מניה סנקליטין של מעלה ויורד ומצמצם שכינתו ביניהם למטה, כל כך למטה, שאם תעו בדבר הקדוש ברוך הוא מאיר פניהם בהלכה, י-י באור פניך יהלכון (תהלים פ"ט /טז). א"ר יאשיה כת' אשרי העם יודעי תרועה וג' (שם /תהלים פ"ט /טז), ואומות העולם אינם יודעים להריע, כמה קרנות יש להם, וכמה בוקינים יש להם, כמה סלפינגס יש להם, ואתאומר אשרי העם יודעי תרועה, אלא אשרי העם שיודעין לפתות את בוראם בתרועה. אימתי, בחדש השביעי (ויקרא כג: כד).

Translation: [4] Rabbi Yoshiya began expounding on the verse: Joyful is the nation that has experienced the sound of Teruah (Tehillim 89, 16). Rabbi Abahu began: it happened that five elders came together to set a leap year. What did G-d do? He left His ministers in the heavens, came down and set His presence among the elders so as not to be noticed,. The ministering angels said: This Mighty One, this Mighty One, This G-d, this G-d of whom it is written: A Great G-d in the council of holy ones (Tehillim 89, 8), leaves His ministers, comes down and sets His presence among the elders so as not to be noticed. Why does G-d make such an effort? G-d is concerned that the elders may err so G-d wants to guide them to find the correct manner through which to proceed. That is the meaning of the verse: G-d, they act with the guidance of Your presence (Tehillim 89, 16). Rabbi Yoshiya said: it is written: joyful are the People who have

להבין את התפלה

experienced the sound of Teruah, etc. The other nations of the world do not experience the sound of Teruah? Do they not have horns? Do they not have spiral trumpets and other musical instruments? And yet you say: joyful are the People who have experienced the sound of Teruah? Instead say: joyful are the People who know how to appease their G-d by issuing the sound of a Teruah. When do they do that? In the seventh month; Rosh Hashonah (Va'yikra 23, 24).

[יא] ר' אבא בריה דר' פפי ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אומ' כל ימות השנה ישראל עסוקים במלאכתם ובראש השנה הם נוטלין שופרות ותוקעין והקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך עליהם מדת הדין למדת הרחמים. אימתני, בחדש השביעי באחד לחדש (ויקרא כג: כד).

Rabbi Levi said: all year the Jews are busy with their work. On Rosh Hashonah, they take their Shofars and issue sounds from them. G-d then rises from the throne of strict judgment and sits on the throne of compassion. He becomes enwrapped with feelings of compassion for His People. He overrules the attribute of strict judgment and substitutes the attribute of compassion. When? In the seventh month on the first day of the month (Va'Yikra 23, 24).

רבי יצחק-כהבריו- ראה אף הוא את השופר ככלי ביד ישראל להמתיק את דינם: אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה? למה תוקעין? . . . אלא: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן.

Translation: Rabbi Yitzchok, like his colleagues referred to in the Midrashim, viewed the Shofar as a tool in the hands of the Jewish People that can be used to bring a favorable verdict. Said Rabbi Yitzchok: why do we sound the Shofar on Rosh Hashonah? Why do we sound the Shofar? . . . He meant: why do we sound the Shofar while the people are seated and then do it again while the people are standing (during Shemona Esrei). He answered: in order to confuse the Satan.

לטעמו, השטן עומד על ימינו של הקב"ה, בשבתו בדין, לשיטנו. השופר הוא כלי שנועד להחליש את כוחו והשפעתו של השטן על דינם של ישראל. שאלתו של רבי יצחק- "למה תוקעין בראש השנה?" - צריכה להתפרש כך: מהו טעמה של תקיעת שופר, לפי התפיסה החדשה הרווחת בדורו? ברור כי לתקיעת שופר, כלעצמה, ישנם טעמים קדומים; ואף אם אין לה טעם, הרי ציוותה התורה 'תקעו' ו'הריעו!' רבי יצחק בוחן את טעמה של המצווה לפי רוח תקופתו. אכן, שאלתו אינה מכוונת לתקיעות שעל סדר ברכות. תקיעות אלו נועדו להמלכה ולזיכרון, כפי שהיה במקדש. שאלתו של רבי יצחק מכוונת לסדרת התקיעות הנוספות, הלוא היא סדרת התקיעות דמיושב.

Translation: According to Rabbi Yitzchok, the Satan stands next to G-d, as G-d is sitting in judgment, acting as prosecutor of the Jewish People. The Shofar is the tool by which the Jewish People weaken the power and the influence of the Satan. The question asked by Rabbi Yitzchok-why do we sound the Shofar on Rosh Hashonah?-must be interpreted as follows: what is the reason to sound the Shofar, in light of the new perspective on Rosh Hashonah enunciated by his generation? It is clear that the sounding the Shofar could be traced to many ancient practices and even if there were no ancient roots to the practice, the Torah did order that the Jews sound the Shofar. Rabbi Yitzchok thus questions the basis for the Mitzvah as it was being practiced in his generation. It is evident that he was not questioning the reason to sound the Shofar during the recital of the middle Brachos of Shemona Esrei. That practice had been established

earlier to celebrate the hegemony of G-d and G-d's perfect memory which was an event long commemorated in the Beis Hamikdash. Rabbi Yitzchok was aiming his question towards the requirement to issue additional set of sounds, established later-was he not questioning the purpose of the set of sounds known as Tekios D'MiYushav?

מסתבר, שתקיעות אלו נתחדשו בדורו של רבי יצחק-כהצעת הרמב"ן, וזאת על רקע תפיסת השופר ככלי המשנה את הדין לטובה. התפיסה החדשה הייבה סדרה של תקיעות שעומדת לעצמה ונבדלת מן הסדרה הקדומה (תקיעות דמעומד). סדרת תקיעות כזו צריכה להיות מנותקת מסדר הברכות, וכדי להבליטה, קבעו אותה לפני תפלת המוספין. תקיעות אלו (דמיושב) נועדו, לפי התפיסה החדשה, להתיש את כוחו של השטן. בדורו של רבי יצחק הפכה תקיעת שופר לפעולה דו-תכליתית עולת שני מוקדים: תקיעות המלכה וזיכרון, שמקומה ומוקדה הוא על סדר הברכות (מעומד); ותקיעת ריכוך הדין, הקובעת מקום וברכה לעצמה, שלא על הברכות (מיושב). ניתן לומר, אם כן, כי דין המשנה לא זו ממקומו. עדיין, עיקרן של תקיעות נותר על סדר הברכות וברכתן היא ברכת מלכות, זיכרונות ושופרות. ברם, על דין המשנה נוסף דינו של רבי יצחק: יש לתקוע גם במיושב, ולברך על התקיעה את ברכה השופר.

Translation: It is logical to presume that the requirement to issue those sounds was instituted in the generation of Rabbi Yitzchok-as the Ramban had suggested. The new practice was established on the basis of the view that the Shofar had the power to modify a negative judgment and to convert it into a positive one. This new concept required that an additional set of sounds be issued; ones that were independent and which were detached from the earlier established practice-the sounding of the Shofar during Shemona Esrei. This additional set of sounds needed to be separate from the Brachos of Shemona Esrei and in order to distinguish them, our Sages placed the requirement to sound them before Tefilas Mussaf. The Tekios D'Miyushav were established in accordance with the new interpretation of the purpose of sounding the Shofar; i.e. to weaken the influence of the Satan. In the generation of Rabbi Yitzchok, the sounding of the Shofar began to be viewed as having a dual purpose, each based on its own foundation -the sounds of the Shofar that marked G-d being recognized as King of the world and as the one with an unlimited memory, whose sounds were part of the set of unique Brachos in the Shemona Esrei of Rosh

6. The following represents the excerpt from the רמב"ן presented by Yitzchok Bernard:

דרשה לראש השנה לרמב"ן-שזה שנהגו להקדימן ולתקוע מיושב ומעומד מה שלא נשנה במשנה ולא בברייתא, המנהג הזה יש לו יסוד בגמרא ורבותינו חכמי התלמוד האמוראין התחילו בו, וזהו שאמרו בגמרא אמר ר' יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין . . . ופירוש כשהן יושבין קודם תפילת המוספין, ומברכין עליהם כמטבע קצר כדרך שמברכין על כל המצות, ואחר כך תוקעין ומריעין כשהן עומדין בתפילה על סדר ברכות . . . למה הנהיגו באותן תקיעות ראשונות, ולא פטרו עצמן בתקיעות דעל סדר ברכות שהן חובה ואינן יכולין לפטור עצמן מהם? כדי לערבב את השמן קודם תפילה שלא ישמין על תפילתם.

Translation: The practice of advancing the sounding of the Shofar and to issue the sounds while seated, a practice not found in a Mishna nor in a Baraita, and to later sound the Shofar while standing, is a practice that has a foundation in the Gemara. Our Sages of the Gemara, the Amoraim, began the practice. That is what the Gemara meant when it declared: Rabbi Yitzchok asked: why do we sound the Shofar in a variety of sounds while seated . . . this means while seated before Tefilas Mussaf at which time they recite a short Bracha as is the practice before performing any Mitzvah. Then they again sound the Shofar while standing during the course of reciting the Brachos of Shemona Esrei . . . why did they begin the practice of sounding the Shofar earlier in the service and did not wait to fulfill the Mitzvah of sounding the Shofar until the sounds would accompany the Brachos of Shemona Esrei which is the primary obligation? By sounding the Shofar earlier they were not fulfilling the obligation to sound the Shofar with recital of the Brachos of Shemona Esrei but to confuse the Satan before sounding the primary sounds of the Shofar during the recitation of Shemona Esrei. By doing so they avoid the Satan arguing for a negative judgment while they are sounding the primary blasts of the Shofar.

Hashbonah (Mi'Umad); and the sounds that were meant to influence the outcome of the judgment which gained a place of its own and a Bracha of its own and which were not related to the Brachos of Shemona Esrei (M'Yushav). We can therefore assert that the rules of Tekias Shofar found in the Mishna were never altered in any way. The primary Mitzvah of sounding the Shofar remained the blasts issued during the recitation of the Brachos of Shemona Esrei on Rosh Hashonah. The Brachos for those sounds were the Brachos of Malchiyos, Zichronos and Shofaros. The practice that Rabbi Yitzchok suggested was added on top of the existing practice. Thus it became necessary to sound the Shofar before Tefilas Mussaf and to recite a Bracha prior to issuing those sounds.

במהלך הדורות נשתנה מרכז הכובד של התקיעות. בתחילה, הבליטה המשנה את תקיעת ההמלכה והזיכרון המקדשית. לאחר מכן, בא דינו של רבי יצחק והניח בצדה את תקיעת הדין במישוב. בחלוף הימים, סדרת מיושב היא שהובלטה והודגשה, בעיקר מחמת קדימותה ותמציותה. מנהג הגאונים משקף ומנציח את סדר התקיעות האחרון: בתחילה באות התקיעות המלאות שבמישוב, והואיל ויצאו בהן ידי חובה, התקיעות המאוחרות שבמעומד הן הלקיות.

Translation: Over the years, the perspective on which Shofar sounds were primary took a turn. Initially, the Mishna placed at center stage the sounds of the Shofar that were being issued to mark the celebration of G-d as King and as the One with the perfect memory. Thereafter, the custom initiated by Rabbi Yitzchok to issue Shofar blasts before Tefilas Mussaf was viewed as standing side by side with the initial practice. With the passage of further time, the sounding of the Shofar initiated by Rabbi Yitzchok gained prominence. It was viewed as the primary fulfillment of the Mitzvah of Shofar, particularly because the sounds were issued earlier in the service and because of the number of sounds being made. The customs of the Gaonim reflected and perpetuated a new view of the Shofar sounds that are issued later in the service: first come a full set of Shofar sounds that are issued in a seated position by which all those present fulfill their obligation to hear the sounds of the Shofar. Because the Mitzvah was fulfilled in that manner, the later sounds of the Shofar, issued while standing during Shemona Esrei, could be divided into three groups of ten sounds.

The conclusion we can reach from Yitzchok Bernard's analysis is that the תקיעת שופר that is performed during חזרת הש"ץ is a replication of the תקיעת שופר that took place in the בית המקדש on ראש השנה. Therefore, it too represents an effort to return to an early form of Jewish Prayer.

Summary

All four unique features of מוסף שמונה עשרה on ראש השנה were instituted as part of a plan to recite a form of שמונה עשרה that resembled as much as possible early forms of שמונה עשרה.

We change the חתימת הברכה of the ברכה of שים שלום to עושה השלום because עושה השלום was the original חתימת הברכה of the ברכה of שים שלום.

We recite over 30 פסוקים as part of the middle ברכות in עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה because Jewish prayer began as the recital of פסוקים.

We combine ברכות in עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה because the number of ברכות that we recite as part of שמונה עשרה always played an important role in early Jewish prayer and certainly as part of מנהג ארץ ישראל as seen by the fact that they maintained the practice of reciting only 18 ברכות in the daily שמונה עשרה.

We perform תקיעת שופר during חזרת הש"ץ in order to replicate the תקיעת שופר that took place in the בית המקדש on ראש השנה.

Our return to early forms of Jewish prayer in עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה is our way of demonstrating that we pine for a return to the period of early Jewish prayer, the time when the בית המקדש once stood.

APPENDIX

Sources Referred To In The Text-	page 23-25
-ערבית לליל שבת כמנהג רומא	page 26
-שמונה עשרה לליל שבת כמנהג רומא	page 27
-שמונה עשרה לחול כמנהג ארץ ישראל	page 28
Map-Jews Of Germany 500-1000 CE-	page 29
Map-The Jews and Islam 750 CE-	page 30

Sources Referred To In The Text

1.

שמונה עשרה לתענית ציבור בזמן המשנה

משנה מסכת תענית פרק ב משנה א-סדר תעניות כיצד מוציאים את התיבה לרחובה של עיר ונותנים אפר מקלה על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נותן בראשו הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין אחינו לא נאמר באנשי גינה (יונה ג') וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ובקבלה הוא אומר (יואל ב') וקרעו לבבכם ואל בגדיכם:

משנה מסכת תענית פרק ב משנה ב-עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקם כדי שיהא לבו שלם בתפלה ואומר לפניהם עשרים וארבעה ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש:

משנה מסכת תענית פרק ב משנה ג-ואלו הן זכרונות ושופרות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני אשא עיני אל ההרים וגו' ממעמקים קראתיך ה' תפלה לעני כי יעטוף ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות אלא אומר תחתייהן רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה בארץ אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות ואומר חותמיהן:

משנה מסכת תענית פרק ב משנה ד-על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' גואל ישראל על השנייה הוא אומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות על השלישית הוא אומר מי שענה את יהושע בגלגל

הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תרועה על הרביעית הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע צעקה על החמישית הוא אומר מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תפלה על הששית הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת צרה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלם הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' המרחם על הארץ:

2.

Basis for reciting nine ברכות as part of עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט עמוד א-הני שבע דשבתא כנגד מי? אמר רבי הלפתא בן שאול: כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים. הני תשע דראש השנה כנגד מי? אמר רבי יצחק דמן קרטינגין: כנגד תשעה אזכרות שאמרה חנה בתפלתה, דאמר מר: בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה. הני עשרים וארבע דתעניתא כנגד מי? אמר רבי חלבו: כנגד עשרים וארבע רננות שאמר שלמה בשעה שהכניס ארון לבית קדשי הקדשים. אי הכי, כל יומא נמי נמרינהו! אימת אמרינהו שלמה - ביומא דרחמי, אנן נמי ביומא דרחמי אמרי להו.

3.

The origin of the rule: כל הברכות אחר חיתומיהן

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א-א"ר יודן מטבע קצר פותח בהן בברוך ואינו חותם בהן בברוך מטבע ארוך פותח בהן בברוך וחותם בברוך. כל הברכות אחר חיתומיהן אין אומרים ברכה פסוק.

4.

The origin of the rule: אין חותמין בשתיים

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מט עמוד א-והתניא, רבי אומר: אין חותמין בשתיים!

5.

The complete חתימת הברכה that provides the basis for each מדרש תהלים in the daily שמונה עשרה

מדרש תהלים (בובר) מזמור כט'-[ב]-הבו לה' כבוד שמו. בשעה שאני זוכר שמו, אתם הבו לה' כבוד שמו, כשם שאמר משה כי שם ה' אקרא הבו גודל לא-להינו (דברים לב ג), התפללו תפלות לפניו. אמרו לו מניין אנו יודעין מכמה? אמר להם ראו כמה אזכרות יש בפרשה? אמרו לו שמונה עשרה; לכך אתם תתפללו שמונה עשרה ברכות, לכך נאמר כבוד שמו, וכתוב כבוד ועוז. אמרו לו מניין אנו יודעין מהיכן נתחיל? אמר להם ראו מה בראש

להבין את התפלה

הפרשה? הבו לה' בני אלים, בני אברהם יצחק ויעקב, אף אתם ברכו ברכה ראשונה א-להי אברהם א-להי יצחק וא-להי יעקב. ומה באזכרה שנייה? הבו לה' כבוד ועוז, אף אתם תנו לו כבוד ועוז, שהוא מחיה את המתים. ומה באזכרה שלישית? הבו לה' כבוד שמו, אף אתם ברכוהו הא-ל הקדוש. השתחוו לה' בהדרת קדש, שנותן דעה לקדושים, שנאמר ודעת קדושים בינה (משלי ט י), כנגד חונן הדעת. קול ה' על המים, זו התשובה שנמשלה למים, דכתיב וישאבו מים (שמואל א' ז' ו'), כנגד הרוצה בתשובה. ה' על מים רבים, כנגד ותשליך במצולות ים כל חטאתם (מיכה ז' יט'), כנגד חונן המרבה לסלוח. קול ה' בכח, שנאמר ונאלתי אתכם בזרוע נטויה (שמות ו' ו'), ולעתיד צועה ברב כחו (ישעיה סג א), כנגד גואל ישראל. קול ה' בהדר, להדר חולים ברפואתו, כנגד רופא חולי עמו ישראל. קול ה' שובר ארזים, כנגד ברכת השנים, שמשבר מפקיעי שערים ומקטיני איפות ועשירי שלוח, שהן כארזים, ומברך עולמו ומביא זול לעולם, ושובר מטה רשע, כנגד מברך השנים. וישבר ה' את ארזי הלבנון, שמשבר רשעי אומות העולם שהן גבוהין כארו, שנאמר אשר כגובה ארזים גבהו (עמוס ב' ט'), ומקבץ גליות מתוכן, כנגד מקבץ נדחי עמו ישראל. קול ה' הוצב להבות אש. אלו הדינים שנחצבו מתוך התורה שנמשלה כאש, שנאמר הלא כה דברי כאש (ירמיה כג' כט'), וכתיב כי באש ה' נשפט (ישעיה סו טז), כנגד אוהב צדקה ומשפט. קול ה' יחיל מדבר. אלו הרשעים שמנוקים מכל מצוה כמדבר, והקב"ה מחלחל אותם, כנגד שובר אויבים. יחיל ה' מדבר קדש, כנגד הצדיקים בגלות, הדומה למדבר קדש, שחסרו להם המים, שנאמר וישב העם בקדש (במדבר כ' א'), וכתיב ולא היה מים לעדה (שם שם / במדבר כ' ב'), וחזרו המים בזכות משה ואהרן, כנגד משען ומבטח לצדיקים. קול ה' יחולל אילות, שיולדו מושיעים לישראל, שנמשלו לאילות, דכתיב דומה דודי לצבי או לעופר האילים (שיר השירים ב' ט'), וכתיב משה רגלי כאילות (שמואל ב' כב' לד'), וכתיב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר (ישעיה נב' ז'). ויחשוף יערות, שמתיש גבורתן של אומות העולם שנמשלו לעצי היער, שנאמר ונקף סבכי היער בברזל (ישעיהו י' לד'). ובהיכלו כלו אומר כבוד, כיון שיבא משיח ויפרע מרשעי אומות העולם, מיד בית המקדש נבנה, לכך אומר א-להי דוד בונה ירושלים. דבר אחר קול ה' יחולל אילות, כיון שהקב"ה נתן קולו מיד מתחלחלות האלות, הן אילנות אלה ואלון. ויחשוף יערות, שמנשר העלים של האילנות ומייבש אותן וחושף קליפתן, כמה דאת אמר מחשוף הלבן (בראשית ל לז). ה' למבול ישב, שישב בדין עם הרשעים, וישמע תפלתן של באי התיבה, שנאמר ויזכור א-להים את נח (בראשית ח' א'), לכך נאמר שומע תפלה. וישב ה' מלך לעולם, שנתיישבה דעתו בקרבנו של נח, וריחם על כל העולם, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח (בראשית ח' כא'), כנגד שאותך לבדך ביראה נעבוד. ה' עוז לעמו יתן, כנגד טובה של תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם (משלי ד' ב'), לכך נאמר הטוב שמך ולך נאה להודות. ה' יברך את עמו בשלום, כנגד עושה השלום.

ערבית לליל שבת כמנהג רומא

ערבית של שבת

ואומר מזמור שיר ליום השבת וכו' :

בָּרְכוּ אֶת יי הַמְּבֹרָךְ : והצבור עונין : בְּרוּךְ יי הַמְּבֹרָךְ
לְעוֹלָם וָעֶד :

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר כָּלָה מַעֲשָׂיו
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּקְרָאָהוּ שַׁבַּת קֹדֶשׁ מִעֶרֶב וְעַד
עֶרֶב וַנִּתְּנוּ מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקְרוֹשְׁתּוֹ בּוֹרָא יוֹמָם
וּלְיָמָה גּוֹלֵל אֹר מִפְּנֵי חוֹשֶׁךְ וְחוֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אֹר הַמַּעֲבִיר
יוֹם וּמָבִיא לַיְלָה הַמְּבַרֵּךְ בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה יי צְבָאוֹת
שְׁמוֹ וְשִׁמּוֹ חַי וְקַיִים תָּמִיד הוּא יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם
וָעֶד בָּאֵי הַמַּעֲרִיב עֶרְבִים :

וְאֶמְנָרָה בְּשִׁבְעֵי קִיסָת • גִּזְרֵת • דְּבַרְתָּ • הַקְּשִׁבְנוּ
וְשִׁמְעֵנוּ זְכוֹר חֲמֹרֵת מְדַוְרִים יִירְשׁוּהָ
כְּתוּבָה הִיא לְרֹאשׁ אַרְבַּעָה מֵעֵרַת נִתְּנָה שְׁמַח בָּהּ לֵב
יְשׁוּרוּן : עֵרָה פְרִיֵת צְדָקָה קִנִּית רִזְמַת שַׁבַּת תָּמִיד
בִּינָךְ וּבִינֵינוּ אֹת הִיא לְעוֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עוֹלַמְךָ

ערבית של שבת

לְךָ תִּקְנֵת • וּבְשִׁבְעֵי נַחַת : לְמַעַן שְׁתַּיַּיֵּחַ לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
וּלְכַבֹּד שְׁמֶךָ שִׁבְחוּ וּזְמְרוּ בְרוּךְ הוּא מַשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לָהּ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כָלֶם מִי כִמְכָרָה
בְּאֱלִים יי מִי כִמְכָה נְאֻדָר בְּקֹדֶשׁ נֹרָא תְהַלֹּוֹת עֲשֵׂה
כָּלָא : שׁוֹמְרֵי שְׁבִיעֵי רָאוּ גְבוּרוֹתֶיךָ עַל הַיָּם יַחַד כָּלֶם
הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ יי יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד : תְּחִישׁ
יְשׁוּעָה לְשׁוֹמְרֵי עֲנוּגָה תִּפְדֶּה לְצֹאנְךָ וְאֵל יִהְיֶה עוֹד לְבוֹה
בְּכַרְתוֹב וְהוֹשַׁעְתִּי לְצֹאנִי וְלֹא תִהְיֶנָּה עוֹד לְבוֹ בְּרוּךְ
אַתָּה יי גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל :

להבין את התפלה

שמונה עשרה לליל שבת כמנהג רומא

דְּרוֹר נְמַלִּיךָ לְאֵל כִּי הוּא לְבָרוּךְ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ
וְשַׁבְּחָךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יִמוֹשׁ לְעוֹלָם וְעַד
כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה בְּרוּךְ אַתָּה יי הֵא הַקָּדוֹשׁ:

רנים נוהגים לומר אתה קדשת במקום ומאבהתך •

וּמֵאַהֲבַתְךָ יי אֱלֹהֵינוּ שֶׁאַהֲבַתְךָ	אַתָּה קָדַשְׁתָּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּעִי
אֶת יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ	לְשִׁמְךָ תְּכַלִּית מַעֲשֵׂה
וּמַחְמַלְתָּךְ מַלְכֵנוּ שְׁחַמְלַת	שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּבִרְכַתּוֹ מִכָּל
עַל בְּנֵי בְרִיתְךָ נָחַת לָנוּ יי	הַיָּמִים וְקָדַשְׁתָּ מִכָּל הַזְּמַנִּים
אֱלֹהֵינוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּעִי	וְכֵן נִרְתֹב בְּתוֹרַתְךָ : וַיְכַלּוּ
הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הוּא לְגַדְלָה	הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם :
וְלִנְבוֹרָה לְקַדוּשָׁה	וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּעִי
וְלִמְנוּחַת וְלַעֲבוֹדָה	מִלְאַכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
וְלִדְוִדָּאָה וְלִרְחַת לָנוּ	וַיִּשְׁבוֹרַת בַּיּוֹם הַשַּׁבָּעִי

ערכית של שבת לח

פְּרַכְרָה וְשְׁלוֹם מֵאַתָּךְ : * מִכָּל מִלְאַכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה :
וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשַּׁבָּעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּו שַׁבַּת
מִכָּל מִלְאַכְתּוֹ אֲשֶׁר בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת :

שמונה עשרה לחול כמנהג ארץ ישראל

מבחינת הנוסח המילולי, אך לא מבחינת התוכן והרעיון. והרי נוסח העמידה, כפי שנשתמר בקטעי הגניזה:

(1) בא"י אוא"א אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל עליון קונה שמים וארץ מגננו ומגן אבותינו מבטחנו בכל דור ודור. בא"י מגן אברהם.

(2) אתה גבור משפיל גאים חזק ומדין עריצים חי עולמים מקים מתים מכלכל חיים מחיה מתים כהרף עין תשועה לנו תצמיח. בא"י מחיה המתים.

(3) קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוה מלבדך. בא"י האל הקדוש.

(4) חננו אבינו דעה מאתך ובינה והשכל מתורתך. בא"י חונן הדעת.

(5) השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם. בא"י הרוצה בתשובה.

(6) סלח לנו אבינו כי חטאנו לך מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך כי רבים רחמך. בא"י המרבה לסלוח.

(7) ראה בענינו וריבה ריבנו וגאלנו למען שמך. בא"י גואל ישראל.

(8) רפאנו ה' אלי' ממכאוב לבנו ויגון ואנחה העבר ממנו והעלה רפואה למכותינו. בא"י רופא חולי עמו ישראל.

(9) ברך עלינו ה' אל' את השנה הזאת לטובה בכל מיני תבואתה וקרב

מהרה שנת קץ גאולתנו ושבע עולם מאוצרות טובך ותן ברכה במעשה ידינו. בא"י מברך השנים.

(10) תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבוץ גלויותנו. בא"י מקבץ נדחי ישראל.

(11) השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו ככתחילה ומלוך עלינו אתה לבדך. בא"י אוהב המשפט.

(12) למשומדים אל תהי תקוה ומלכות זדון מהרה תעקר בימינו והנוצרים והמינים כרגע יאבדו ימחו מספר החיים ועם צדיקים אל יכתבו. בא"י מכניע זדים.

(13) על גרי הצדק יהמו רחמך ותן לנו שכר טוב עם עושי רצונך. בא"י מבטח לצדיקים.

(14) רחם ה' אל' ברחמך הרבים על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל היכלך ועל מעונך ועל מלכות בית דוד משיח צדקך. בא"י אלהי דוד בונה ירושלים.

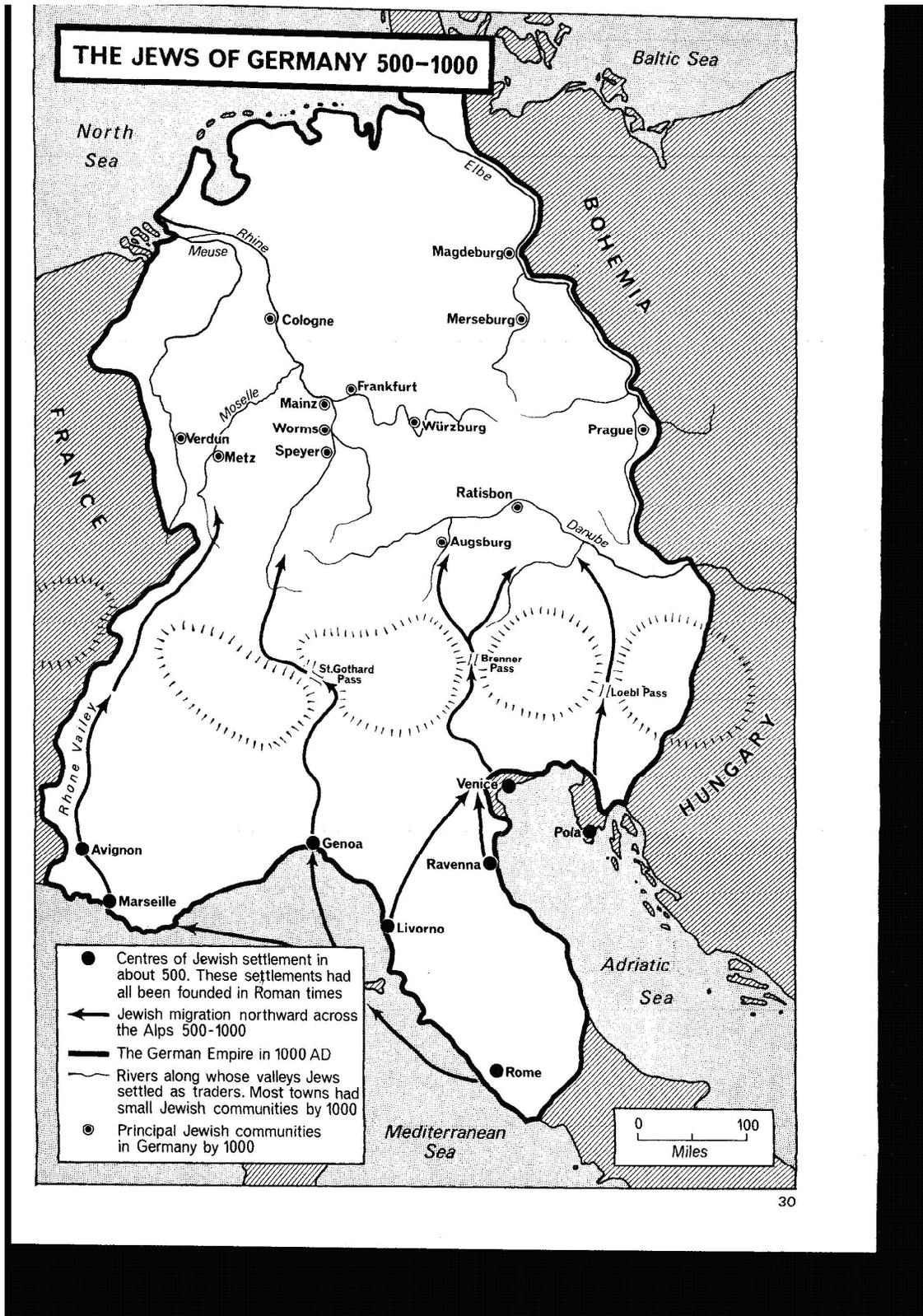
(15) שמע ה' אל' בקול תפלתנו ורחם עלינו כי אל חנון ורחום אתה. בא"י שומע תפלה.

(16) רצה ה' אל' ושכון בציון ויעבדוך עבדיך בירושלים. בא"י שאותך ביראה נעבוד.

(17) מודים אנחנו לך ה' אל' על כל הטובות והחסד שעשית עמנו. בא"י הטוב לך להודות.

(18) שים שלומך על ישראל עמך וברכנו כולנו כאחד. בא"י עושה השלום.¹³

Reproduced from 'חלק ה' מאספ ל'עניני חינוך והוראה חלק ה' pages 43-44

30

Reproduced from Jewish History Atlas by Martin Gilbert, Macmillan, 1976

